

ĐUỐC NHÀ NAM VÀ CUỘC TRUNG CẦU TIỂU THUYẾT (1931 – 1932)

Nguyễn Thị Trúc Bạch

Vào những năm hai mươi của thế kỷ XX, *Đuốc Nhà Nam* được làng báo Sài Gòn thừa nhận là tờ báo quốc ngữ mang tư tưởng tiến bộ, bênh vực quyền lợi quốc dân¹. Năm 1973, trong công trình tái dựng diện mạo báo chí Việt Nam từ khởi thủy đến năm 1930, Huỳnh Văn Tông đã xếp tờ báo này vào hàng ngũ những tờ báo phía Nam có khuynh hướng chính trị đối lập với nhà cầm quyền Pháp².

Ngày 26 tháng 9 năm 1928 tờ báo quốc ngữ *Đuốc Nhà Nam* chính thức ra mắt độc giả cả nước. Báo phát hành được 59 số, ngày 26 tháng 2 năm 1929, thì “*bị cấm lưu hành và tàng trữ trong địa phận Trung Kỳ và Bắc Kỳ*”³. Sau hơn chín năm hoạt động, tờ báo đình bản vào ngày 6 tháng 7 năm 1937. Mục đích và tôn chỉ của báo được công khai ở số đầu tiên. *Đuốc Nhà Nam* tự nguyện “*làm một ngọn đuốc chung dăng rọi khắp thành thị thôn quê, rọi cùng nước Việt Nam đáng yêu đáng mến*”. Mục đích chính là “*quản khai dân trí, chấn hưng nghề nghiệp, làm cho nước giàu dân mạnh*”. Với tư cách là một cơ quan ngôn luận, tờ báo tuyệt đối tôn trọng “*chủ nghĩa Vô Tư, không bưng miệng kẻ yếu, không cúi đầu theo kẻ mạnh, trước sau một lòng một dạ công bình, không bênh tư lợi, chẳng vị hiềm riêng, lấy nhơn nghĩa mà đối đãi với đồng bào, lấy lễ nghi mà giao thiệp cùng đồng nghiệp*”. Và ngọn đuốc tâm huyết ấy “*rọi dân tộc Annam cho ngoại bang thấy và công nhận là một dân tộc đáng sánh vai cùng các dân tộc khác, chẳng tủi hổ với bốn tiếng con rồng cháu tiên*”⁴. Nhìn chung, mục đích và tôn chỉ trên phản ánh phương hướng hoạt động tích cực và thiết thực của tờ báo. Trong quá trình hoạt động,

¹ Ghi nhận theo nhà báo Nguyễn Văn Bá. *Thần Chung. Nhứt báo nước ta*. Số 61. Ngày 3/4/1929.

² Huỳnh Văn Tông. *Lịch sử báo chí Việt Nam từ khởi thủy đến năm 1930*. Trí Đăng xuất bản, Sài Gòn, 1973, tr 139-140.

³ *Đuốc Nhà Nam*. Số 59. Ngày 26/2/1929. (Đăng phía trên manchette tờ báo)

⁴ *Đuốc Nhà Nam. Quảng cáo đồng bào*. Số 1. Ngày 26/9/1928.

dù không ít lần thay đổi người quản lý, chủ bút nhưng *Đuốc Nhà Nam* vẫn không hề rời xa định hướng ban đầu. Đó cũng chính là lý do, tờ báo luôn nhận được sự quan tâm từ phía bạn đọc, đảm bảo con số 10.000 bản ở mỗi kỳ phát hành. Tuy nhiên, cách cuốn hút và giữ chân độc giả ở mỗi người quản lý thì không giống nhau.

Với Dương Văn Giáo⁵ - quản lý *Đuốc Nhà Nam* từ số 8 đến 86 (ngày 12/10/1928 đến 27/4/1929) chủ trương “*ít chú trọng về đường văn chương mà lại chăm lo về đường phổ thông tư tưởng mới*”⁶. Gần như đối lập với Dương Văn Giáo, Nguyễn Văn Sâm⁷ chọn cách cân đối số trang mỗi kỳ cho tất cả các lĩnh vực. Ông quan niệm tờ báo là “*cơ quan để truyền bá và thông báo cho đồng bào biết những việc gì xảy ra ở trong nước và ở thế giới, để phổ thông những vấn đề về chánh trị, kinh tế, mỹ thuật, văn chương; để giải cứu mọi việc có quan hệ tới nền tân hóa của nơon quần xã hội*”⁸. Có thể thấy, ông thừa nhận văn chương là một trong những phân mục cần được quan tâm khai thác để cuốn hút độc giả.

Về phương diện văn học, kể từ khi Nguyễn Văn Sâm và Nguyễn Phan Long quản lý, chủ nhiệm *Đuốc Nhà Nam*, báo có nhiều hoạt động nhằm hướng đến thi hiếu độc giả Nam Bộ đương thời. Chính những hoạt động văn học của báo đã góp phần không nhỏ vào công cuộc phát triển quốc văn. *Đuốc Nhà Nam* thu hút độc giả bằng những bộ tiểu thuyết dài kỳ của một số nhà văn nổi tiếng đương thời như Hồ Biểu Chánh (*Nặng gánh cang thường* - khởi đăng tháng 5/1930; *Con nhà nghèo* - khởi đăng 1/12/1930, kết thúc 9/3/1931), Viên Hoành (*Thiên lý mã* - khởi đăng 10/3/1931, kết thúc 2/6/1931), Hồng Tiêu (*Hoa sen cửa Phật* - khởi đăng 17/12/1930, kết thúc 24/2/1931), Cẩm Tâm (*Mạng bạc lòng son* - khởi đăng 14/3/1932, kết thúc

⁵ Ghi nhận theo *Đuốc Nhà Nam. Hỉ tít*. Số 8 ngày 12/10/1928. Dương Văn Giáo là một trí thức nổi tiếng đương thời. Ông từng sống ở Châu Âu 6 năm; Tiến sĩ khoa Kinh tế, Chính trị và Luật; Thủ khoa Hình luật tại trường Cao đẳng Paris; tác giả của 3 quyển sách bằng Pháp văn: *Đông Dương trong cơn đại náo, Thế cách các xứ của Đại Pháp bảo hộ ở Đông Dương, Luật hình tại Đông Dương*.

⁶ *Đuốc Nhà Nam. Chủ nghĩa và chương trình Đuốc Nhà Nam*. Số 9. Ngày 16/10/1928.

⁷ Nguyễn Văn Sâm - quản lý *Đuốc Nhà Nam* từ tháng 4/1930. Ông từng là ký giả của tờ *La Tribune Indigène* và là Hội trưởng Hội ái hữu báo giới Nam Kỳ (Association Amicale des Journalistes de Cochinchine). Hội thành lập theo nghị định của Toàn quyền Đông Dương Albert Sarraut ngày 8/9/1917. Sinh thời, ông tích cực tham gia trong các phong trào kháng Pháp tại Sài Gòn. Ngày 10/10/1947 ông bị sát hại trên chuyến xe buýt từ Sài Gòn về Chợ Lớn.

⁸ *Đuốc Nhà Nam. Mấy lời nói đầu*. Số 1. Ngày 16/4/1930.

21/3/1932; *Giấc mộng xuân* - khởi đăng 22/3/1932, kết thúc 9/4/1932)... Bên cạnh, *Đuốc Nhà Nam* còn tổ chức cuộc trưng cầu tiểu thuyết. Đây là một trong những hoạt động văn học rất có ý nghĩa đối với tiến trình hiện đại hóa Văn học Việt Nam nói chung, miền Nam nói riêng .

Ngày 2 tháng 12 năm 1931 trên *Đuốc Nhà Nam* số 482 phát động cuộc trưng cầu tiểu thuyết. Báo xác định rõ “*không phải là cuộc thi, mà chỉ là cách nhờ nhiều bạn viết giúp rồi bỏn báo lựa chọn lấy bộ nào xứng ý hơn hết để hiến độc giả*”. Số tiền 200\$00 sẽ trao cho tác giả có bộ tiểu thuyết được báo bình chọn là hay nhất. Cuộc trưng cầu này nhằm hai chủ đích chính: Thứ nhất - phát hiện gương mặt văn học mới, mang đến tiếp nhận mới cho độc giả yêu thích tiểu thuyết quốc ngữ. Thứ hai - khuyến khích bạn làng văn mạnh dạn sáng tác. Ban giám khảo gồm sáu nhân sự của *Đuốc Nhà Nam*: ba người trong ban biên tập, ba người trong ban trị sự. Mỗi tác phẩm dự tuyển sẽ được sáu giám khảo lần lượt khảo duyệt và chấm điểm.

Về phía các tác phẩm tham gia cuộc trưng cầu phải thỏa ba điều kiện như sau:

1/ Sự tích là một chuyện ái tình ở xã hội ta hiện thời, trong sạch, cao thượng mà chuyện có thể tin là có được (kiêng cử những chuyện bùa phép, đánh võ, dâm ô, mê tín). Viết văn dễ dàng, dùng nhiều chữ Việt quốc ngữ cho đúng chừng nào càng hay chừng ấy.

2/ Viết ít lắm cũng là 300 trang giấy học trò (papier d`écolier) dùng thứ có hàng gạch sẵn (viết một mặt giấy).

*3/ Hạn trong hai tháng, kể từ bữa nay đến ngày 3/2/1932 (sau ngày ấy bỏn báo bình duyệt trong vài tuần, là đưa khoản thù tạ cho người trúng cách và tiểu thuyết thì đăng báo liền, đăng xong rồi, bản quyền về phần tác giả.*⁹

Dự kiến ban đầu, thời hạn nhận tác phẩm dự tuyển đến ngày 3/2/1932, song thực tế việc tiếp nhận kéo dài đến ngày 31/3/1932. Trong khoảng thời gian gần ba tháng, ban tổ chức nhận được 38 bản thảo tiểu thuyết của bạn viết văn miền Nam. Tuy nhiên, trong số 38 tác phẩm chỉ có 19 tác phẩm tuân thủ đúng quy cách cuộc trưng cầu, số còn lại bị loại vì phạm quy. Theo kết quả khảo duyệt lần thứ nhất, ba tác phẩm được đánh giá xuất sắc nhất: **Hòn máu**

⁹ *Đuốc Nhà Nam*. 200\$00. Số 483. Ngày 3/12/1931.

bỏ rơi của Phan Huấn Chương, ***Đông tiền phi nghĩa*** của Vọng Vân, ***Sóng tình*** của Cẩm Tâm. Tuy nhiên, *Đuốc Nhà Nam* chỉ có một phần thưởng duy nhất. Vì thế, ban tổ chức quyết định mời sáu vị giám khảo ngồi đọc lại ba tác phẩm và bỏ phiếu bình chọn. *Đuốc Nhà Nam*, số 597, ngày 2 tháng 5 năm 1932 chính thức công bố ***Hòn máu bỏ rơi*** của Phan Huấn Chương nhận giải thưởng 200\$00 với số phiếu bình chọn là 4/6 (***Đông tiền phi nghĩa*** được 1/6 phiếu và ***Sóng tình*** được 1/6 phiếu).

Những ai là độc giả của *Đuốc Nhà Nam* trước khi cuộc trưng cầu tiểu thuyết diễn ra, chắc chắn không xa lạ với hai cây bút tiểu thuyết Cẩm Tâm và Vọng Vân. Nhưng với Phan Huấn Chương thì khác hẳn, tên tuổi của ông được biết đến kể từ khi tác phẩm ***Hòn máu bỏ rơi*** đoạt giải thưởng *Đuốc Nhà Nam*.

Phan Huấn Chương tên thật là Phan Văn Tí. Ông sinh năm 1900, mất năm 1943; nguyên quán tại làng Thiềng Đức tỉnh Vĩnh Long. Vì xuất thân từ gia đình nghèo, đông anh em, nên việc học của Phan Huấn Chương bị dang dở ở năm thứ ba bậc trung học. Trong khoảng thời gian nghỉ học làm thầy giáo, ông đặt bút làm thơ, viết văn. Rất có thể, ***Hòn máu bỏ rơi*** là tác phẩm đầu tay của ông. Năm 1939, tiểu thuyết ***Tan tác*** của Phan Huấn Chương được giải thưởng văn chương của Tự Lực Văn Đoàn. Có thể nói, ông là người có “duyên” với những giải thưởng văn học. Bên cạnh hai tác phẩm văn xuôi, ông còn có tập thơ mang tên ***Huấn Chương thi tập*** xuất bản vào những năm ba mươi. So với một số nhà văn đương thời như Lê Hoàng Mừ, Hồ Biểu Chánh, Phú Đức, Nam Đình Nguyễn Thế Phương..., những nhà văn trưởng thành và hoạt động trong môi trường báo chí, Phan Huấn Chương ít tham gia hoạt động báo chí. Thi thoảng độc giả mới bắt gặp tên ông dưới những bài viết mang tính cảm hứng hơn là tính chuyên nghiệp như ***Vấn đề sửa dấu chữ quốc ngữ*** trên *Đuốc Nhà Nam*, số 629 ngày 11/6/1932 hay một vài bài thơ đăng trên tuần báo *Tân Văn*, *Thế Giới Tân Văn*.

Sau khi công bố kết quả cuộc trưng cầu tiểu thuyết, ngày 17 tháng 5 năm 1932, *Đuốc Nhà Nam* khởi đăng tác phẩm ***Hòn máu bỏ rơi***. Tác phẩm đăng tải trên 90 kỳ báo (từ số 607 đến 697). Nội dung truyện kể về ông bà Hoàng Cảnh Thanh ở Vĩnh Long có người con trai là Hoàng Cảnh Du. Cảnh Du học trường Tây học. Sau khi tốt nghiệp trung học, anh về làm giáo viên ở Bến Tre. Tại đây, thỉnh thoảng anh đến nhà thầy giáo Trần Thiện Tâm học thêm

chữ Nho. Thầy Thiện Tâm sống bằng nghề hốt thuốc, dạy học, tính tình đôn hậu. Vợ thầy mất, thầy sống với cô con gái là Kim Phụng. Cảnh Du và Kim Phụng yêu nhau. Anh viết thư về nhà xin phép cưới Kim Phụng nhưng cha mẹ chối từ vì đã chọn người làm vợ anh. Cảnh Du bị giằng co giữa chữ tình và hiếu. Cuối cùng, Cảnh Du lìa xa Kim Phụng khi nàng có thai với anh được tám tháng. Đứa trẻ chào đời, Kim Phụng đặt tên con Trần Hoàng Lương. Hoàng Lương được gần một tuổi thì Kim Phụng mất. Ông Thiện Tâm gắng sức nuôi nấng Hoàng Lương. Năm Hoàng Lương lên tám, ông Thiện Tâm qua đời. Hoàng Lương phiêu lạc khắp nơi, ấp ủ hy vọng tìm gặp cha.

Sau khi chia tay với Kim Phụng, Cảnh Du chuyển công tác đến Gia Định. Hè năm ấy về quê, Cảnh Du tuân theo lời cha mẹ kết hôn với Thị Dung, con gái ông Phán Nguyễn Văn Lâm ở Cần Thơ. Sống với nhau được ít lâu, Thị Dung ngoại tình với cậu tư Hải. Cảnh Du và Thị Dung từ bỏ nhau. Thất vọng trước sự đổ vỡ của gia đình – cha mẹ mất, vợ chồng ly tan, Cảnh Du bỏ xứ ra Hà Nội đăng ký học Ban Công chính, Ban Lục bộ trường Cao đẳng. Sau khi đỗ thủ khoa trường Cao đẳng Hà Nội, Cảnh Du trở về quê nhà tình cờ nhận lại đứa con là Hoàng Lương nhờ có sợi dây chuyền gắn hình Kim Phụng - Cảnh Du và bức thư mà Kim Phụng đã viết để lại trước khi lìa trần. Vốn là trước lúc lâm chung, ông Thiện Tâm đã trao tin vật này cho Hoàng Lương và lâu nay nó luôn đeo trên mình. Từ đây, Cảnh Du quyết nuôi dạy con nên người. Về phần Thị Dung, sau khi bị cậu tư Hải lừa gạt cả tình lẫn tiền, nàng tìm đến Cảnh Du xin thứ tội và tự tìm đến cái chết.

Ra đời vào những năm ba mươi, *Hòn máu bỏ rơi* có sức cuốn hút độc giả đương thời. Hấp lực của tác phẩm hiện hữu trên cả hai phương diện nội dung và nghệ thuật. Cốt truyện chủ yếu tái hiện những tình huống rất gần với cuộc sống đời thường. Qua đó, tác giả một mặt lên án hủ tục gia đình áp đặt tình yêu, hôn nhân cho con cái và tệ thói phản bội trong đời sống vợ chồng; mặt khác, ca ngợi cuộc sống nghĩa tình và thủy chung của những con người nhân hậu. “Cho hay thuộc về tình sử mà diễn tả đủ lẽ nhân quả báo ứng cũng có thể làm bài học hay cho người đời và có thể làm cái cột để chống giữ cho cái lâu phong hóa tốt đẹp vậy”. Sở dĩ tác giả cố gắng dung nạp và thể hiện nội dung truyện trên cả hai mặt Tốt – Xấu vì ông quan niệm: “cái gương tốt đem biểu dương cho thiên hạ soi, là tất nhiên; song cái gương xấu cũng cần phải phô bày cho người ta ngắm nữa; tốt nên soi mà xấu cũng nên soi. Một bên soi

*để bắt chước, một bên soi để răn mình. Ấy, hai bên cũng nên soi cả, thì cũng nên phô bày cả*¹⁰. Tác phẩm có lối dẫn truyện hấp dẫn, kết cấu chặt chẽ. Cách hành văn dứt khoát với lối văn biền ngẫu, văn phong mang dáng dấp hiện đại. Truyện được chuyển tải bằng giọng văn thuần Nam Bộ, chính cách hành văn nhẹ nhàng, dung dị và khúc chiết đã tạo nên “duyên ngầm” cho tác phẩm.

Nhìn chung, cuộc trưng cầu tiểu thuyết của *Đuốc Nhà Nam* (1931 - 1932) xứng đáng được đánh giá là nghiêm túc và hiệu quả. Với mục đích tìm kiếm gương mặt văn học mới và kích thích sáng tác, cuộc trưng cầu tác phẩm đã có những đóng góp hữu ích đối với tiến trình vận động và phát triển văn xuôi quốc ngữ Nam Bộ. Kết quả cuộc trưng cầu đã đem đến cho làng văn cách nhìn lạc quan về đội ngũ và năng lực sáng tác ở phía Nam. Thông qua cuộc vận động sáng tác, Đuốc Nhà Nam góp phần khẳng định những tác động tích cực của báo chí đối với văn học quốc ngữ giai đoạn đầu thế kỷ XX.

¹⁰ Phan Huấn Chương. *Hòn máu bỏ rơi*. Nxb Tổng hợp Tiền Giang, Tiền Giang, 1989, tr 6.